

Bilaga 1 – Hållbarhetskrav i upphandling

Malmö stad ställer flera krav på leverantörer i upphandlingar som riktar in sig på de tre hållbarhetsparametrarna; ekologi, sociala aspekter och ekonomi. Nedan återfinns en beskrivning för några av dessa krav.

Krav på miljöledningssystem

Ett vanligt förekommande miljörelaterat krav i Malmö stads upphandlingar är krav på miljöledningssystem, vilket innebär att leverantören åläggs att bedriva ett systematiskt miljöarbete, i vissa fall i enlighet med specifika certifieringssystem. Krav på miljöledningssystem syftar till att inkorporera ett brett miljöansvar, som tangerar flera eller samtliga av kommunens målområden vad gäller hållbarhet. Samtidigt krävs ofta mer utförliga krav för att säkerställa att leverantörens miljöarbete håller tillräckligt hög standard. I likhet med kvalitetsledningssystem innebär ett miljöledningssystem att ett systematiskt miljöarbete ska finnas på plats, men det säger inget om vad arbetet innebär eller om det ger de effekter som är önskvärda ur ett globalt perspektiv. Krav på miljöledningssystem ställs i princip i samtliga kommunövergripande avtal.

Krav på transporter

Enligt Trafikverket står inrikes transporter för cirka en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser och om utrikes sjöfart och flyg inkluderas är andelen drygt 40 procent.¹ Transporter är även en stor källa till både luftföroreningar och buller, vilka har en negativ inverkan på både människor och natur.

Eftersom transporter ingår i en stor del av Malmö stads avtal är dess miljö- och klimatpåverkan något som kommunen i stor utsträckning kan påverka. Detta sker genom att nämnderna i majoriteten av de upphandlingar som överstiger tröskelvärdet har ställt krav som syftar till att minimera utsläpp från transporter och arbetsmaskiner. Nivån och omfattningen på dessa krav skiljer sig mellan olika upphandlingar och olika nämnder. Kraven kan vara att fordonen ska drivas med förnyelsebara drivmedel, att fordonen ska vara emissionsfria, att fordon ska uppfylla olika miljöstandarder och att motorerna i arbetsfordon inte får överstiga en viss ålder och att transportsträckor ska minimeras. Dessa krav ställs bland annat i avtalen för möbler, sjukvårdsmaterial, städ- och hygienartiklar, lek- och skolmaterial, kontorsmaterial, livsmedel, IT-produkter, persontransporter och tvättertjänster.

I vissa fall, främst i upphandling av lokaler eller platsberoende tjänster, ställs krav på att det ska vara enkelt att ta sig till den aktuella platsen med kollektivtrafik. Denna typ av krav ställs bland annat i avtalet avseende konferensanläggningar och i avtalet för drogtestning.

De krav på transporter som ställs kan påverka flera av miljömålen. Minskade transportsträckor och ökad användning av mer hållbara drivmedel innebär både minskad klimatpåverkan och mindre exponering för hälsofarliga luftföroreningar och buller.

¹ [Transporternas klimatpåverkan - Bransch \(trafikverket.se\)](https://www.trafikverket.se/transporternas-klimatpaverkan-bransch)

Krav på transporter i upphandlingar bidrar till att uppfylla målen 2, 5 och 7 i Malmö stads miljöprogram.

Cirkulära krav, kemikalier och klimatkrav

Ett viktigt sätt att bidra till minskat svinn och avfall samt minskade utsläpp av växthusgaser är att minska nyproduktionen och att byta ut varor som konsumeras mot mer hållbara alternativ. För att uppnå detta ställer både kommunstyrelsen, tekniska nämnden och servicenämnden cirkulära krav i sina upphandlingar. Detta kan exempelvis handla om att efterfråga återbrukade varor eller återvunna material. Det kan också handla om att ställa krav på att utrustning ska kunna uppgraderas och repareras för att förlänga livslängden och undvika onödiga inköp. Krav ställs också på att produkter ska kunna avyttras på ett korrekt sätt genom system för återanvändning eller materialåtervinning.

I många fall är det dock nödvändigt att använda nyproducerade varor. För att minimera klimatpåverkan från dessa ställer nämnderna som anges ovan krav på exempelvis energieffektivitet, låga utsläpp av växthusgaser från produktionen och hållbarhetsmärkningar som inkluderar klimatkrav. I vissa fall ställs även krav på redovisning av klimatpåverkan, exempelvis krav på en Environmental Product Declaration (EPD) vid nybyggnation – en miljövarudeklaration i form av livscykelanalys. Det ställs i vissa fall också klimatkrav på olika material för anläggning och krav på redovisning av klimatavtryck för förbrukningsmaterial såsom engångshandskar.

Redovisning av klimatpåverkan gör det möjligt för Malmö stad att göra ett aktivt val att köpa en vara som har lägre klimatpåverkan än andra alternativ på marknaden.

För att minska hälsofarlig exponering och negativ påverkan på natur och odlingslandskap är krav på de varor som upphandlas, exempelvis innehåll av skadliga ämnen eller kemikalier² eller utsläpp av luftföroreningar i tillverkningsprocessen, ett viktigt verktyg.

Cirkulära krav ställs bland annat på tvättertjänster, arbetskläder, skyltar, barnvagnar, lek- och skapandematerial, IT-produkter samt möbler och inredning.

Krav på hållbarhetsmärkta produkter ställs bland annat i avtalen för arbetskläder, möbler, skapandematerial, kontorsmaterial, tvättertjänster, städ- och hygienprodukter.

Kemikaliekrav ställs i samtliga kommunövergripande upphandlingar av varor. Det ställs mer långgående kemikaliekrav för produkter som kommer i nära kontakt med barn, som exempelvis lek- och skapandematerial men även på varor som innehåller kemiska ämnen som exempelvis städ- och hygienprodukter.

Att ställa dessa krav i avtal bidrar till att uppfylla flera av de mål som finns med i Malmö stads miljöprogram: cirkulära krav enligt mål 2 och 12, klimatkrav enligt mål 2 och kemikaliekrav enligt mål 5.

² Några av nämnderna använder Upphandlingsmyndighetens kemikaliekrav i sina upphandlingar och där det är lämpligt används kemikaliekrav från Gemensamma miljökrav för entreprenader som är framtagna av Malmö, Stockholm och Göteborg tillsammans med Trafikverket.

Krav för att främja ökad biologisk mångfald

I upphandlingar av livsmedel ställer kommunstyrelsen och en del nämnder djurskyddskrav, klimatkrav och krav på ekologiska livsmedel samt ASC/MSC/KRAV-märkt fisk. Denna typ av krav syftar till att främja ett hållbart jordbruk, minska utsläppen av växthusgaser och luftföroreningar, minska exponeringen för hälsofarliga ämnen och främja en frisk natur med stor biologisk mångfald på land och i havet.

För de nämnder där det är tillämpligt ställs krav på grönytefaktorer, dvs. att säkerställa att man uppnår gröna kvaliteter vid byggande, eller andra insatser för att främja biologisk mångfald vid projektering och entreprenader.

Krav på hållbara leveranskedjor

Enligt 17 kap. 4 § LOU krävs att upphandlande myndigheter ställer krav på hållbara leveranskedjor för alla upphandlingar över tröskelvärdet där det är behövt. Malmö stad gör detta bland annat genom att bilägga Malmö stads uppförandekod för leverantörer, som är en samling minimikrav avseende leverantörernas ekonomiska, sociala och miljömässiga hållbarhetsarbete, i aktuella avtal. Dessa kriterier relaterar till ett flertal av de globala målen i Agenda 2030.

I många inköpsavtal, främst avseende varor, ställs krav enligt Malmö stads definition av hållbara leveranskedjor. Dessa krav kan sägas utgöra skarpare versioner av de krav som ställs i uppförandekoden. Kraven specificerar i högre grad än uppförandekoden leverantörens ansvar och skyldigheter utifrån FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och OECD:s riktlinjer för multinationella företag om ansvarsfullt företagande.

Kraven på hållbara leveranskedjor återfinns bland annat i avtal för järnhandelsvaror, elektronikvaror och livsmedel.

Arbetsrättsliga krav

I LOU (17 kap. 2–3 §§) fastställs att vissa upphandlingar ska innehålla särskilda arbetsrättsliga villkor avseende lön, semester och arbetstid för att förhindra att konkurrens sker på bekostnad av skäliga anställningsvillkor. Att ställa sådana krav kan bidra till uppfyllelsen av mål 8 i Agenda 2030: *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt*. Villkoren följs upp regelbundet och stadskontoret genomför även stickprovskontroller för att säkra att uppställda villkor efterlevs.

Kopplat till dessa krav är vikten av en god arbetsmiljö och rimliga arbetsvillkor i övrigt, vilket Malmö stad också ställer som krav i alla kommunövergripande avtal. Kommunen kommer fortsatt ställa höga krav kopplat till arbetsrätt och arbetsmiljö och följa upp dessa villkor.

Arbetsrättsliga villkor ställs bland annat i avtal för daglig lokalvård, catering, färdtjänst och tvättertjänster samt i de avtal som innefattar en betydande andel transporter.

Krav på universell tillgänglighet

I LOU (9 kap. 2 §) och även i *Konventionen för rättigheter för personer med funktionshinder* regleras tillgänglighetsfrågor inom offentlig upphandling. Där står att de tekniska specifikationerna ska bestämmas med beaktande av samtliga användares behov, inklusive behoven bland användare med funktionsnedsättning.

Att främja universell tillgänglighet i upphandlingssammanhang kan bidra till att Malmös miljöer och kommunens verksamheter kan komma fler personer till del. Detta kan i sin tur bidra till uppfyllelsen av Agenda 2030 Mål 10 *Minskad ojämlikhet* och Mål 16 *Fredliga och inkluderande samhällen*. Att upphandla tillgängliga varor och tjänster kan även vara positivt ur andra perspektiv. De lösningar som krävs för att tillgängliggöra varor och tjänster för personer med olika typer av funktionsvariationer har ofta positiva konsekvenser även för andra grupper, då dessa lösningar ofta är mer flexibla och användarvänliga än andra. Dessutom kan den ekonomiska effektiviteten öka om universell tillgänglighet kan ersätta de dyra speciallösningar som annars skulle krävas.

Kraven på tillgänglighet ställs bland annat i kommunens möbelavtal och i avtalen för lekmaterial, källsortering, kökstillbehör och entrélösningar.

Krav att uppfylla lag kring antidiskriminering

För att främja allas lika möjligheter och skyldigheter har Malmö stad tagit fram en antidiskrimineringsklausul. Klausulen uppmärksammar leverantören på deras skyldighet att följa gällande svensk diskrimineringslagstiftning. Denna lagstiftning ålägger leverantören att vidta aktiva åtgärder för att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund, dvs. kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

Genom att tillämpa antidiskrimineringsklausulen vill Malmö stad bidra till uppfyllelsen av mål 5, 8 och 10 i Agenda 2030 kring *Jämställdhet*, *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt* och *Minskad ojämlikhet*.

Kravet att uppmärksamma lagen om diskriminering ställs regelmässigt i alla kommunövergripande avtal. Diskrimineringslagen (2008:567) gäller dock alla leverantörer oavsett om den återfinns i kommunens avtal eller inte.

Krav att följa barnkonventionen

Sedan 1 januari 2020 ska FN:s konvention om barnets rättigheter, den så kallade barnkonventionen, beaktas i upphandlingssammanhang. Barnkonventionen anger att barnets bästa ska beaktas i alla beslut och processer som berör barn. Detta gör Malmö stad genom att göra en barnkonsekvensanalys i upphandlingar som berör barn. Analysen ger stöd för det fortsatta arbetet med att ta fram krav och affärsupplägg. Vissa upphandlingar berör barn tydligt, exempelvis när det som ska upphandlas avser varor eller tjänster relaterade till förskole- och skolverksamheter. I andra fall kan det vara mer otydligt.

Krav som har bäring på barnkonventionen ställs bland annat i avtalen för lek- och skapandematerial, hörselutrustning och bevakningstjänster.

Sysselsättningsfrämjande krav

En av Malmös utmaningar är det relativt höga antalet Malmöbor som saknar arbete. Malmö stads inköpsverksamhet bidrar till att skapa praktikplatser och anställning till personer som står långt från arbetsmarknaden genom de sysselsättningsfrämjande krav som ställs i vissa upphandlingar. Villkoret ställs genom ett så kallat dialogkrav. Detta innebär att leverantören åtar sig att i dialog med kommunen aktivt undersöka möjligheterna att erbjuda praktik eller anställning under pågående avtalsperiod. Därigenom vill Malmö stad bidra till uppfyllelsen av Agenda 2030:s Mål 1 *Ingen fattigdom*, Mål 4 *God utbildning*, Mål 5 *Jämställdhet*, Mål 8 *Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt* och Mål 10 *Minskad ojämlikhet*.

Sysselsättningsfrämjande villkor ställs bland annat i avtalen för flyttjänster, lokalvårdstjänster och möbler.

Ekonomiska krav

Utöver krav på uppfyllande av behörigheter, skattekrav och kreditvärdighet ställs alltid krav på att personer i nyckelpositioner inte är dömda för vissa typer av brott, exempelvis ekonomisk brottslighet, eller återfinns i näringsförbudsregistret eller i personligt konkursregister. Att ställa sådana krav är, förutom att bidra till sund konkurrens mellan juridiskt och ekonomiskt ansvarsfulla aktörer, ett led i arbetet att tillförsäkra Malmö stad fullgoda leveranser från seriösa leverantörer.

Ett annat förekommande krav är att leverantören ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete genom ett så kallat kvalitetsledningssystem. Det finns olika standarder för sådana system och i vissa upphandlingar ställer nämnden specifika krav på vilken standard som ska användas. Krav på kvalitetsledningssystem ska säkerställa att leverantören har ett organiserat arbete avseende exempelvis kvalitetsmål, avvikelshantering och uppföljning. Krav på kvalitetsledningssystem används i stort sett i alla upphandlingar över tröskelvärdet, som genomförs av stadskontoret. För att säkra en god leverans är det viktigt att krav på kvalitetsledningssystem kompletteras med ytterligare kvalitetskrav som reglerar själva varan, tjänsten eller entreprenaden.

Inköp ses dessutom allt oftare ur ett livscykelperspektiv för bästa långsiktiga ekonomiska effekt.

Att ställa ekonomiska krav kan bidra till uppfyllelsen av mål 12 i Agenda 2030, *Hållbar konsumtion och produktion*, delmål 7, *Främja hållbara metoder för offentlig upphandling*.